

**POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
WYDZIAŁ HISTORII I NAUK SPOŁECZNYCH**

INSTYTUT HISTORII POLSKIEJ AKADEMII NAUK

**ROCZNIKI
DZIEJÓW SPOŁECZNYCH
I GOSPODARCZYCH**

**ZAŁOŻONE PRZEZ
FRANCISZKA BUJAKA I JANA RUTKOWSKIEGO**

TOM LXXXVIII (SPECJALNY) – ZA ROK 2025

POZNAŃ–WARSZAWA 2025

**ROCZNIKI
DZIEJÓW SPOŁECZNYCH
I GOSPODARCZYCH**

THE POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT OF THE ARTS AND SCIENCES
SECTION OF HISTORY AND SOCIAL SCIENCES
IN CO-OPERATION WITH
THE INSTITUTE OF HISTORY POLISH ACADEMY OF SCIENCES

SOCIAL AND ECONOMIC HISTORY ANNALS

ESTABLISHED BY
FRANCISZEK BUJAK AND JAN RUTKOWSKI

VOL. LXXXVIII (SPECIAL) – 2025

POZNAŃ–WARSZAWA 2025

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
WYDZIAŁ HISTORII I NAUK SPOŁECZNYCH

INSTYTUT HISTORII POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ROCZNIKI DZIEJÓW SPOŁECZNYCH I GOSPODARCZYCH

ZAŁOŻONE PRZEZ
FRANCISZKA BUJAKA I JANA RUTKOWSKIEGO

TOM LXXXVIII (SPECJALNY) – ZA ROK 2025

Redaktor/Editor-in-Chief
Natalia Jarska

POZNAŃ–WARSZAWA 2025

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
THE POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT OF THE ARTS AND SCIENCES

GŁÓWNY REDAKTOR WYDAWNICTW PTPN / DIRECTOR OF THE PUBLISHING HOUSE
Jakub Kępiński

INSTYTUT HISTORII IM. TADEUSZA MANTEUFFLA POLSKIEJ AKADEMII NAUK
THE TADEUSZ MANTEUFFEL INSTITUTE OF HISTORY POLISH ACADEMY OF SCIENCES

KIEROWNICZKA DZIAŁU WYDAWNICZEGO IH PAN /
CHAIRWOMAN OF THE PUBLISHING DEPARTMENT
Katarzyna A. Chmielewska

RADA REDAKCYJNA / EDITORIAL BOARD

Andrzej Chwalba (Instytut Historii UJ), Padraic Kenney (Kentucky University), Tomáš Klír (Uniwersytet Karola w Pradze), Michał Kopczyński (Wydział Historii UW), Krzysztof Mikulski (Instytut Historii i Archiwistyki UMK), Zsuzsanna Varga (Uniwersytet Loránd Eötvösa w Budapeszcie), Susan Zimmermann (Uniwersytet Środkowoeuropejski)

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL COMMITTEE

Natalia Jarska (redaktor naczelna; IH PAN; XX w.), Piotr Guzowski (zastępca redaktora; Wydział Historii Uniwersytetu w Białymstoku; średniowiecze), Paweł Grata (Instytut Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego; XX w.), Edmund Kizik (Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego, nowożytność), Elżbieta Kościak (Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego; XIX–XX w., demografia historyczna), Cezary Kukło (redaktor statystyczny; Wydział Historii Uniwersytetu w Białymstoku; nowożytność, demografia historyczna), Cecylia Leszczyńska (Wydział Nauk Ekonomicznych UW; XIX–XX w.), Krzysztof A. Makowski (Instytut Historii UAM; XIX w.), Michał Przeperski (sekretarz redakcji; IH PAN; XX w.), Rafał Brodacki (asystent sekretarza redakcji; IH PAN)

RECENZENCI / REVIEWERS

Tomasz Jurek (IH PAN), Jerzy Sperka (Instytut Historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach), Sobiesław Szybkowski (Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego), Piotr Węcowski (Wydział Historii UW)

Adres Redakcji / Address of Editor-in-Chief

Instytut Historii PAN
Rynek Starego Miasta 31
00–272 Warszawa
tel. (48 22) 831 02 61, fax (48 22) 831 36 42
e-mail: rdsg@ihpan.edu.pl

Redakcja, korekta i weryfikacja tłumaczeń
Zespół

Czasopismo recenzowane

Wersja elektroniczna jest wersją referencyjną czasopisma
Tomy w formacie pdf znajdują się na stronie internetowej: www.rdsg-ihpan.edu.pl;
ponadto angielskie streszczenia są zamieszczane na stronie "The Central European Journal of Social Sciences and Humanities" (<http://cejsh.icm.edu.pl>)

Copyright © by PTPN, 2025
Copyright © by IH PAN, 2025

eISSN 2450–8470
pISSN 0080–3634

Wydanie I
Poznań–Warszawa 2025

SPIS TREŚCI (CONTENTS)

ARTYKUŁY (ARTICLES)

Waldemar Bukowski, Jan Wroniszewski, <i>Zastawy dóbr królewskich w Koronie do 1504 roku. Założenia badawcze</i>	7
(Pledging of Royal Estates in the Crown Until 1504. Research Assumptions)	19
Jan Wroniszewski, <i>Król i pieniądze. Zastawy dóbr i dochodów królewskich do 1504 roku</i>	21
(The King and Money. Pledges of Royal Property and Income Until 1504)	102
Paweł Dembiński, <i>Pewne aspekty zastawów królewskich dóbr ziemskich w późno-średniowiecznej Wielkopolsce (1386–1504)</i>	105
(Certain Aspects of Royal Land Pledges in Late Medieval Greater Poland, 1386–1504)	150
Michał Schmidt, <i>Zastawy dóbr królewskich w województwie krakowskim w późnym średniowieczu</i>	153
(Pledges of Royal Estates in the Kraków Voivodeship in the Late Middle Ages)	234
Janusz Szyszka, <i>Zastawy dóbr królewskich w województwie ruskim i bełskim do 1504 roku</i>	237
(Pledges of Royal Estates in the Ruthenian and Belz Voivodeships Until 1504)	312
Andrzej Buczyło, <i>Zastawy jagiellońskie na Mazowszu do 1506 roku – zarys problematyki</i>	315
(Jagiellonian Pledges in Mazovia Until 1506: An Overview of the Issue)	333
WYKAZ SKRÓTÓW (LIST OF ABBREVIATIONS)	335

WYKAZ SKRÓTÓW

Wydawnictwa źródłowe

AGZ	– <i>Akta grodzkie i ziemskie</i>
KDMaz.	– <i>Kodeks dyplomatyczny Księstwa Mazowieckiego</i> , wyd. J.T. Lubomirski
KDMłp.	– <i>Kodeks dyplomatyczny Małopolski</i>
KDP	– <i>Kodeks dyplomatyczny Polski</i>
KDŚl.	– <i>Kodeks dyplomatyczny Śląska</i>
KDW	– <i>Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski</i> , t. 1–5, wyd. I. Zakrzewski, F. Piekosiński, od t. 6, wyd. A. Gąsiorowski [i in.]
MPH	– <i>Monumenta Poloniae historica</i>
MPH s.n.	– <i>Monumenta Poloniae historica</i> , series nova
MRPS	– <i>Matricularum Regni Poloniae summaria</i>
PU	– <i>Pommerellisches Urkundenbuch</i>
PrU	– <i>Preussisches Urkundenbuch</i>
VC	– <i>Volumina Constitutionum</i>
VL	– <i>Volumina legum</i>
ZDM	– <i>Zbiór dokumentów małopolskich</i>

Czasopisma i wydawnictwa seryjne

Annales H.S.S.	– „Annales. Histoire, Sciences Sociales”
CPH	– „Czasopismo Prawno-Historyczne”
Dz. U.	– Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
KH	– „Kwartalnik Historyczny”
KHKM	– „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
PH	– „Przegląd Historyczny”

PSB	– <i>Polski słownik biograficzny</i>
RAU whf	– Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny
RDSG	– „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”
SPPP	– Starodawne Prawa Polskiego Pomniki
St. Źródł.	– „Studia Źródłoznawcze”

Archiwa i biblioteki

AAN	– Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AGAD	– Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
ANK	– Archiwum Narodowe w Krakowie
AP	– Archiwum Państwowe
BCz	– Biblioteka Książąt Czartoryskich – Muzeum Narodowe w Krakowie
BJ	– Biblioteka Jagiellońska
BKórń	– Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk
BN	– Biblioteka Narodowa
BOss	– Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
BPAU i PAN Kr	– Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
BUW	– Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie
ZNiO	– Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu

Skróty zastosowane w tomie specjalnym

AGAD, perg.	– AGAD, Zbiór dokumentów pergaminowych
AHP	– <i>Atlas Historyczny Polski</i>
AS	– <i>Archiwum książąt Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie</i> , t. 1–5, wyd. Z. Luba-Radziwiński, B. Gorczak, Lwów 1887–1897
ASK	– AGAD, Archiwum Skarbu Koronnego
BZDK	– Zastawy dóbr królewskich w Koronie w czasach Jagiellońskich do 1504 r., elektroniczna baza danych: https://zastawydobrkrolewskich.pth.net.pl/dashboard
CE	– <i>Codex epistolaris saeculi decimi quinti</i> , t. 1: 1382–1492, wyd. A. Sokołowski, J. Szujski; t. 2–3: 1382–1445, 1392–1501, wyd. A. Lewicki, Kraków 1876–1894
Długosz, Annales	– <i>Joannis Długossii Annales seu cronicae incliti regni Poloniae</i> , Liber XI et XII: 1431–1444, ed. J. Wyrzumski i in., Varsoviae 2001; Liber XII: 1445–1461,

- ed. J. Wyrozumski i in., Cracoviae 2003, Liber XII: 1462–1480, ed. J. Wyrozumski i in., Cracoviae 2005
- Kartoteka SHGKraK. – IH PAN, Pracownia Słownika Historyczno-Geograficznego Małopolski w Krakowie, Kartoteka osadnicza województwa krakowskiego w średniowieczu, rkps
- Kartoteka SHGPozn. – IH PAN, Pracownia Słownika Historyczno-Geograficznego Wielopolski w Poznaniu, Kartoteka osadnicza województwa poznańskiego w średniowieczu, rkps
- Lib.Quit.Cas. – *Liber Quitantiarum Casimiri Regis ab. a. 1484 ad 1488 (Księga skarbową króla Kazimierza Jag.)*, [wyd. A. Pawiński], Warszawa 1897 (Teki Pawińskiego, t. 2).
- MK – AGAD, Metryka Koronna
- MKOpor. – *Księga Metryki Koronnej podkanclerzego Andrzeja Oporowskiego z lat 1479–1483, ze spuścizny Antoniego Prochaski*, wyd. G. Rutkowska, Warszawa 2005
- Mp. 5 – *Materiały do kodeksu dyplomatycznego Małopolski*, t. 5: 1451–1506. *Edycja elektroniczna*, oprac. W. Bukowski, F. Sikora, J. Wroniszewski, red. W. Bukowski, Kraków 2014, <http://www.kodeks.pau.krakow.pl>
- MRPC – *Matricularum Regni Poloniae Codices saeculi XV conscripti*, t. 1: *Liber distinctus numero 10 annorum 1447–1454 (Книги польской коронной метрики XV столетия, т. 1)*, w: *Monumenta Iuris*, t. 2, [wyd. A. Mysłowski, W. Graniczny], Varsoviae 1914
- Proch. – *Materiały archiwalne wyjęte głównie z Metryki Litewskiej od 1348 do 1607 roku*, wyd. A. Prochaska, Lwów 1890
- Ryk.Inv. – *Inventarium omnium et singulorum privilegiorum, literarum, diplomatum, scriptorum et monumentorum quaecunque in Archivo Regni in Arce Cracoviensi continentur per commissarios a Sacra Regia Maiestatae et Republica ad revidendum et connotandum omnes scripturas in eodem Archivo Existentes deputatos confectum 1681*, ed. E. Rykaczewski, Paris 1862
- SHGKraK. – *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 1 n., red. J. Wiśniewski, F. Sikora, W. Bukowski, Wrocław–Poznań 1982 n.
- SHGLub. – *Dzieje Lubelszczyzny*, t. 3: *Słownik historyczno-geograficzny województwa lubelskiego*, oprac. S. Kuraś, Warszawa 1983
- SHGPł. – *Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego w średniowieczu*, oprac. A. Borkiewicz-Celińska, z. 1, Wrocław 1980; z. 2, Wrocław 1981; z. 3, Warszawa 1998; z. 4, Warszawa 2000

- SHGPozn. – *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu*, cz. 1 n., red. J. Wiśniewski, A. Gąsiorowski, T. Jurek, Wrocław–Poznań 1982 n.
- SHGSan. – A. Fastnacht, *Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu*, cz. 1–3, do dr. przyg. A. Fastnacht-Stupnicka, A. Gąsiorowski, Brzozów–Kraków 1991–2002
- Urz.Beł.Chelĳm. – *Urzednicy wojewodztwa belskiego i ziemi chelmskiej XIV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. H. Gmiterek, R. Szczygiel, w: *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, t. 3: *Ziemie ruskie*, z. 2, red. A. Gąsiorowski, Kornik 1992
- Urz.Centr. – *Urzednicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chlapowski [i in.], w: *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, t. 10, red. A. Gąsiorowski, Wrocław 1985
- Urz.Kuj.Dobrz. – *Urzednicy kujawscy i dobrzynscy XII–XV wieku. Spisy*, oprac. J. Bieniak, S. Szybkowski, w: *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej. Spisy*, red. A. Gąsiorowski, t. 6: *Kujawy i ziemia dobrzynska*, z. 1, Kornik 2014
- Urz.Lecz.Sier. – *Urzednicy leczyccy, sieradzcy i wielunscy XIII–XV wieku*, oprac. J. Bieniak, A. Szymczakowa, w: *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, t. 2: *Ziemie leczycka, sieradzka i wielunska*, z. 1, red. A. Gąsiorowski, Wrocław 1985.
- Urz.Mlp. – *Urzednicy malopolscy XII–XV wieku. Spisy*, oprac. J. Kurtyka, T. Nowakowski, F. Sikora, A. Sochacka, P.K. Wojciechowski, B. Wyrozumska, w: *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, t. 4: *Malopolska*, z. 1, red. A. Gąsiorowski, Kornik 1990
- Urz.Rus. – *Urzednicy wojewodztwa ruskiego XIV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Przyboś, w: *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, red. A. Gąsiorowski, t. 3: *Ziemie ruskie*, z. 1, Wrocław 1987
- Urz.Wlkp. 1 – *Urzednicy wielkopolscy XII–XV wieku. Spisy*, oprac. M. Bielińska, A. Gąsiorowski, J. Łojko, w: *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, t. 1: *Wielkopolska*, z. 1, red. A. Gąsiorowski, Wrocław 1985
- Urz.Wlkp. 2 – *Urzednicy wielkopolscy XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. A. Bieniaszewski, w: *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, t. 1: *Wielkopolska*, z. 2, red. A. Gąsiorowski, Wrocław 1987
- ZDM – *Zbiór dokumentów malopolskich*, t. 1–8, wyd. I. Sułkowska-Kuraś, S. Kuraś, Wrocław 1962–1975

**Skróty archiwalnych akt sądowych grodzkich, ziemskich
i kościelnych**

GB	– ANK, Księgi grodzkie bieckie
GK	– ANK, Księgi grodzkie krakowskie
GSier.	– AGAD w Warszawie, Księgi grodzkie sieradzkie
KalZ	– AP w Poznaniu, Księgi sądu ziemskiego w Kaliszu
OK	– Archiwum Kurii Metropolitarnej w Krakowie, Księgi oficjalatu krakowskiego
PG	– AP w Poznaniu, Księgi sądu i urzędu grodzkiego w Poznaniu
PyZ	– AP w Poznaniu, Księgi sądu ziemskiego w Pyzdrach
PZ	– AP w Poznaniu, Księgi sądu ziemskiego w Poznaniu
ZB	– ANK, Księgi ziemskie bieckie
ZCh. Zapisy	– AP w Lublinie, Księgi ziemskie chełmskie, Zapisy
ZCz.	– ANK, Księgi ziemskie czchowskie
ZK	– ANK, Księgi ziemskie krakowskie
ZKrasn. Zapisy	– AP w Lublinie, Księgi ziemskie krasnostawskie, Zapisy
ZL	– AP w Lublinie, Księgi ziemskie lubelskie
ZP	– ANK, Księgi ziemskie pilzneńskie